

FEINA MÚSICA TERCER ESO

Es farà el tema del romanticisme. Us adjunto còpia del tema. Heu de fer el resum per adjuntarlo al dossier de tot el curs que esteu elaborant. Un cop acabat de resumir, heu de respondre el qüestionari que també s'adjunta. Hi ha algunes preguntes que no surten a les explicacions del tema, les heu de buscar a internet.

L'exaltació sentimental del Romanticisme

A finals del segle XVIII, la Revolució Francesa comporta un canvi social enorme a causa de la desaparició dels privilegis de l'aristocràcia. La llibertat i el triomf de l'individu marquen la vida durant el segle XIX. En aquest període, després de les revolucions politicosocials, s'assenten les bases del liberalisme i la democràcia. En aquesta època industrialitzada, les màquines i el ferrocarril són els protagonistes principals. La burgesia exerceix el control polític i el poder econòmic.

Sobra dir que totes aquestes transformacions que envolten la societat també es perceben en la música. El **Romanticisme** expressa el món interior i la fantasia. Aquesta societat nova s'interessa pels seus orígens, el seu passat històric, els seus mites i llegendes, i les seves cançons tradicionals. Això propicia el coneixement i l'acostament entre els pobles. En aquest context neix la **musicologia**, és a dir, la ciència que estudia la música, gràcies a la qual es recuperen grans compositors del passat, com J. S. Bach.

Al segle XIX, els compositors de cada país analitzen els seus senyals d'identitat i reivindiquen els valors culturals propis. Neix així el **Nacionalisme musical**. Per altra banda, els compositors influïts pel moviment pictòric **Impressionista** en tradueixen les característiques principals al llenguatge musical.

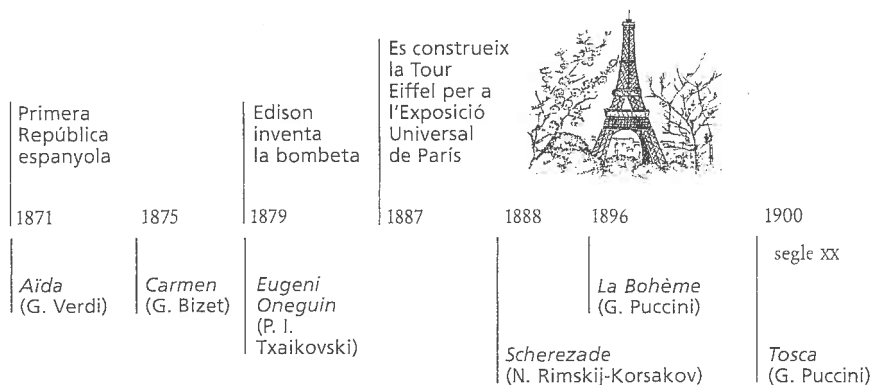
D'altra banda, la cultura deixa de ser patrimoni exclusiu dels estrats rics de la societat, l'activitat editorial es dispara i la premsa aconsegueix una gran difusió. En aquest context, el compositor, fins llavors sufragat per mecenes adinerats, la cort o les rendes familiars, es converteix en un professional de veritat.

Sense oblidar l'**òpera**, que continua sent l'espectacle per antonomàsia, la **música orquestral** adquireix un protagonisme nou. Les influències són mútues entre poetes, músics i pintors.

Per entendre l'evolució de la música durant el segle XIX, estudiarem els diferents estils que se succeeixen en aquest període. En aquesta unitat analitzarem les característiques i les etapes del Romanticisme.

RECOMANACIONS:

Cinquena simfonia, de Ludwig Van Beethoven.
Concert per a violí, de Felix Mendelssohn.
 Fragments de *La Bohème*, de Giacomo Puccini.
Scherezade, de Nicolai Rimskij-Korsakov.
El Danubi blau, de Johann Strauss.
La simfonia fantàstica, d'Hector Berlioz.
 «Valsos» de Frederic Chopin.

Retrat de l'austríac Franz Schubert, un dels més grans compositors de *lieder* de la història de la música.

1. La veu al servei del text musical

1.1 El *lied*

En el terreny de la música de cambra destaca el *lied* ('cançó' en alemany), una petita composició de caràcter intimista basada en un text poètic, habitualment un poema d'algun escriptor de l'època, com ara J. W. Goethe.

El *lied* l'interpreta una veu –masculina o femenina– amb l'acompanyament del piano. Els compositors escriuen els seus *lieder* (plural de *lied*) agrupats en col·leccions o cicles. *Amor de poeta* i *Vida amorosa d'una dona* són els cicles més coneguts de Robert Schumann. Un altre gran compositor de *lieder* és Franz Schubert.

1.2 L'òpera

Des dels seus inicis en el Barroc, l'òpera evoluciona fins que ocupa un lloc preeminent en el segle XIX a causa de la gran producció literària, la professionalització dels compositors i la inquietud pels aspectes culturals i socials.

Podem constatar aquesta evolució gràcies al fet que:

- L'òpera manifesta un **caràcter més continu**, acostant àries, duets, etc., als fragments que els connecten (antic recitatiu).
- L'obertura perd importància i, en molts casos, queda reduïda a un simple preludi.
- Hi intervenen grans cors i molts figurants i personatges.
- Per influència de la literatura, es creen **ambients misteriosos i llegendaris**, segons la tradició de cada país. Però també es tracten temes més propers a la realitat, que converteixen l'òpera en mirall de la societat i dels interessos romàntics.

Els compositors Gioacchino Rossini, Vincenzo Bellini i Gaetano Donizetti deixen pas a Giuseppe Verdi a Itàlia, on l'òpera és el gènere més important que culmina amb l'anomenada *òpera verista*. Aquest tipus d'òpera és més realista, sense la idealització romàntica, i arriba a ser cruel i crítica amb la societat del seu temps. Com a exemples hi ha *Tosca*, de Giacomo Puccini, i *Cavalleria rusticana*, de Pietro Mascagni.

A Alemanya, Richard Wagner defineix una concepció nova del drama musical: la música es desenvolupa contínuament mitjançant motius que s'associen a una melodia o a un instrument. Aquesta és la tècnica del leitmotiv, un concepte que influeix en molts compositors. La temàtica de les obres de Wagner gira al voltant de les llegendes de la mitologia germànica. Alhora, Richard Wagner amplia l'orquestra simfònica amb instruments nous, com ara l'anomenada *tuba wagneriana*, per poder interpretar les òperes *Parsifal* o *La Valquíria*. A França, Georges Bizet compon l'òpera *Carmen*, una de les obres més famoses del gènere.

Representació de l'òpera *Tannhäuser*, de Richard Wagner.

2. La passió de la música instrumental

El Romanticisme suposa l'expressió intensa de les emocions de l'artista. Es tracta d'una manifestació extrema i, sovint, turmentada. És important no confondre el Romanticisme amb el sentiment amorós o romàntic, encara que aquest també serveixi de font d'inspiració. El Romanticisme musical té moltes característiques. Vegem-ne algunes:

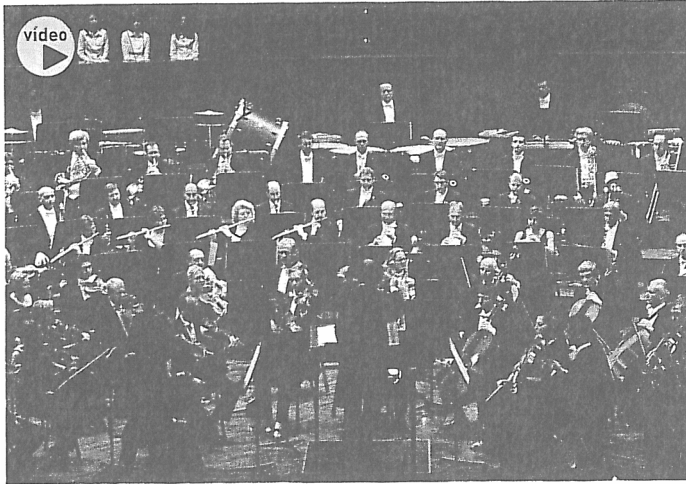
- Predomini de l'expressió per damunt de tot, sense seguir les regles imposades pel Classicisme. Es produeix una exaltació de l'amor, la naturalesa, la pàtria, etc.
- La **melodia** romàntica és molt més rica, apassionada i intensa. Les frases són menys regulars que en èpoques anteriors.
- El **ritme** en el Romanticisme és més complex.
- L'**harmonia** és molt més rica i variada, amb noves modulacions o canvis de tonalitat que busquen un efecte més expressiu.
- **S'amplia l'orquestra simfònica** amb la incorporació d'instruments nous, gràcies a les millores aconseguides en la seva construcció, i es fan **orquestracions** més variades, utilitzant totes les famílies (s'incorpora més percussió i vent-metall).
- Les **dinàmiques** són més exagerades i els contrastos més grans que en el Classicisme.
- Els instruments preferits són el **piano** i el **violí** pel seu marcat caràcter sentimental. Veritables virtuoses componen i interpreten les seves pròpies partitures, com ara Liszt al piano, o Sarasate i Paganini al violí. Chopin, Schubert i Schumann componen sobretot per a piano.
- **Predomina la música instrumental sobre la vocal**, encara que no s'ha d'oblidar l'òpera o el *lied*.
- Apareixen nombroses formes menors, com ara nocturns, valsos, masurques, tarantelles i marxes, entre d'altres. Presenten un caràcter íntim que prové, moltes vegades, d'una inspiració extramusical.
- Es conrea la simfonia, però neix també el poema **simfònic**, una obra amb un sol moviment i de forma lliure, inspirada en un argument o programa. De fet, la música romàntica és més programàtica o descriptiva que en èpoques anteriors.

La llegenda de Faust va inspirar els dos compositors més importants del gènere del poema simfònic: Hector Berlioz i Franz Liszt. En la imatge, un quadre de Marià Fortuny.

Els grans compositors L. V. Beethoven i R. Strauss marquen l'inici i el final del Romanticisme musical, que comprèn les etapes següents:

Primerenc, 1800-1830	Ple, 1830-1850	Tardà, 1850-1890	Final de segle, 1890-1914
L. V. Beethoven (1770-1827)	H. Berlioz (1803-1869)	F. Liszt (1811-1886)	G. Puccini (1858-1924)
G. Rossini (1792-1856)	F. Chopin (1810-1849)	A. Bruckner (1824-1896)	G. Mahler (1860-1911)
F. Schubert (1797-1828)	R. Wagner (1813-1883)	J. Brahms (1833-1897)	R. Strauss (1864-1949)
R. Schumann (1810-1856)	G. Verdi (1813-1901)		
	F. Mendelssohn (1809-1847)		

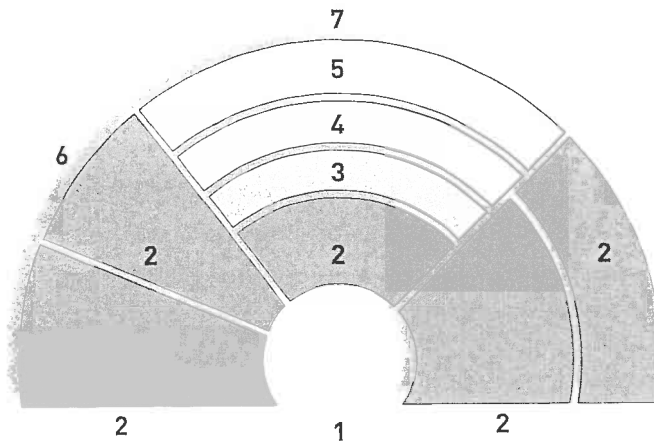
2.1 L'orquestra simfònica

L'orquestra simfònica es converteix en l'agrupació instrumental més gran de la música occidental, perquè s'amplia amb instruments nous i perquè els compositors la inclouen en les seves orquestracions. Altres instruments enriqueixen el cromatisme orquestral.

Destaca també la inclusió de trombons, trompes i trompetes de vàlvules; instruments de vent-fusta, com el flautí, el clarinet baix o el contrafagot; l'arpa; els instruments de percussió, i, ja en el segle xx, el saxofon.

II activitats

10. Observa la disposició dels números y digues a quin número correspon cada element de l'orquestra.

- vent-metall
- director
- vent-fusta
- percussió
- cor
- corda
- arpa, piano i instruments no habituals en l'orquestra

11. Si l'obra necessités un cor, on i com es col·locarien les sopranos, les contralts, els tenors i els baixos?

12. Escolta les composicions següents i observa'n les característiques principals.

MARXA ▶▶ àudio àudio
 Escrita normalment en compàs binari, el tempo es correspon amb la seva finalitat (fúnebre, militar, nupcial). Els valors, en general, són la divisió del temps en dues parts desiguals (més llarga la primera que la segona).

VALS ▶▶ àudio àudio
 Compàs ternari, el tempo pot ser variat: lent, ràpid, etc. L'acompanyament es caracteritza per l'articulació del baix en el primer temps i els acords en els altres dos.

MASURCA ▶▶ àudio àudio
 Compàs ternari i tempo lleuger, en el qual els ballarins fan el pas saltant, no caminant. Les figures rítmiques més característiques són la corxera amb punt i la semicorxera.

CANÇÓ DE BRESSOL ▶▶ àudio àudio
 Normalment en compàs ternari. Tempo lent, adequat a l'activitat a què va dirigida.

3ºESO
3ER TRIMESTRE

ROMANTICISMO

1. Gracias a la musicología se redescubren músicos que habían sido olvidados, entre ellos
 - a). G. F. Haendel
 - b). J. S. Bach
 - c). W. A . Mozart
2. Durante este siglo la influencia son mutuas entre
 - a). Poetas, músicos y escultores
 - b). Pintores, escritores y músicos
 - c). Músicos, pintores y poetas
3. ¿Gracias a qué acontecimiento desaparecen los privilegios de la aristocracia?
 - a). Guerras napoleónicas
 - b). Revolución Francesa
 - c). Primera guerra mundial
4. ¿Quién sigue sufragando, aunque cada vez menos, los gastos de los compositores?
 - a). Aristocracia
 - b). Iglesia
 - c). Mecenas
5. A finales de este siglo nace un movimiento pictórico que también influirá en los compositores de esta época. ¿Qué movimiento?.
 - a). Impresionismo
 - b). Nacionalismo
 - c). Verismo
6. En el terreno vocal destaca una la canción, un poema acompañado al piano. ¿Cómo se llama canción en alemán?
 - a). liedt
 - b). lied
 - c). lieder
7. Poeta alemán muy famoso durante este siglo
 - a). J. W. Göethe
 - b). J. W. Goéthe
 - c). J. W. Goethe
8. ¿Qué parte de la Ópera pierde importancia?
 - a). El recitativo
 - b). La Obertura
 - c). El coro
9. La burguesía ejerce en este siglo el control
 - a). Político y económico
 - b). Político y judicial
 - c). Judicial y económico
10. ¿En qué país triunfan sobretodo las óperas veristas?

- a). Francia
- b). Alemania
- c). Italia

11. Compositores de ópera italianos famosos antes de la llegada de Verdi

- a). Rossini, Donizetti y Bellini
- b). Bellini y Puccini y Donizetti
- c). Donizetti, Mascagni y Puccini

12. ¿Qué compositor crea la técnica de escribir música a través de pequeños motivos musicales asociados a un personaje, a una emoción, a una cosa...?

- a). R. Schumann
- b). R. Wagner
- c). R. Strauss

13. ¿Cómo se llama el virtuoso violinista navarro de este siglo?

- a). Pablo Saresate
- b). Pablo Saraseta
- c). Pablo Sarasate

14. Qué dos grandes compositores marcan el comienzo y el final del Romanticismo musical?

- a). L. v. Beethoven y K. Sibelius
- b). L. v. Beethoven y J. Sibelius
- c). L. v. Beethoven y G. Sibelius

15. ¿Cómo se llama la técnica de escribir música a través de pequeños motivos musicales asociados a un personaje, a una emoción, a una cosa...?

- a). Lietmotiv
- b). Letmotiv
- c). Leitmotiv

16. ¿Quién compuso la Ópera Tosca?

- a). G. Puccini
- b). G. Verdi
- c). G. Donizetti

17. ¿Quién compuso la Ópera Parsifal?

- a). P. Mascagni
- b). R. Wagner
- c). R. Strauss

18. ¿Qué temática es la más común en las óperas de R. Wagner?

- a). Leyendas y mitología antigua
- b). Mitología antigua y mitología alemana
- c). Mitología alemana y leyendas

19. ¿Qué tres compositores escribieron esencialmente para piano?

- a). F. Chopin, L. v. Beethoven y F. Schubert
- b). F. Chopin, F. Schubert y R. Schumann
- c). F. Liszt, F. Schubert y R. Schumann

20. Durante este siglo se crean pequeñas formas musicales, como

- a). Polonesas, Sonatas y Valses
- b). Nocturnos, Dúos y Mazurcas
- c). Nocturnos, Mazurcas y Polonesas

21. Ludwig van Beethoven nació y murió en:

- a). 1770-1827
- b). 1770-1829
- c). 1770-1828

22. Robert Schumann nació y murió en:

- a). 1809-1856
- b). 1810-1856
- c). 1811-1856

23. ¿Qué músico nació en 1813 y murió en 1883?

- a). F. Chopin
- b). F. Schubert
- c). R. Wagner

24. ¿Qué tres músicos están dentro del Romanticismo tardío?

- a). F. Liszt, J. Brahms y G. Mahler
- b). J. Brahms, A. Bruckner y F. Liszt
- c). F. Liszt, G. Mahler y A. Bruckner

25. ¿Cuándo nació y murió el músico finlandés Sibelius?

- a). 1865- 1947
- b). 1875- 1957
- c). 1865- 1957

Aunque en alguna ocasión me he enfadado, en general he disfrutado mucho aburriéndooos con la música culta y mis charlas de abuelito cascarrabias. Gracias por aguantarme. Espero que tengáis un buen verano; os lo deseo ahora, porque no sé cuándo nos podremos volver a ver a todos en la clase. Un placer teneros en clase, os echaré de menos, en serio. Cuidaros